

Halina Ivaničková

Polonistyka na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie (Słowacja)

Biuletyn Polonistyczny 17/53, 57-69

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Polonistyka na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie
(Słowacja)

Przeszłość - Teraźniejszość - Perspektywy

Okres międzywojenny

Dążenie do uruchomienia studiów polonistycznych na Uniwersytecie Komeńskiego i nawiązania ścisłej współpracy z uczelniami polskimi przejawiało się już wyraźnie w okresie międzywojennym. W tym czasie Uniwersytet Komeńskiego utrzymuje żywe kontakty nie tylko z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie, ale również z Uniwersytetem w Poznaniu, z którym w r. 1931 podpisuje umowę o współpracy. W ramach tej umowy przyjeżdżają z Poznania na wykłady do Bratysławy językoznawcy polscy (prof. Urbańczyk) i antropologowie (prof. Kubijewicz), a profesorowie słowaccy - na zasadzie wzajemności - goszczą w Poznaniu.

Niezależnie od tych tendencji, w r. 1923 profesor z Czech dr František Wollman zostaje na Uniwersytecie Komeńskiego mianowany tzw. "prywatnym docentem tradycji i literatur słowiańskich". W ramach 5 godzin tygodniowo zajęć szczególnie dużo uwagi poświęca on literaturze polskiej (m.in. prowadzi wykłady i seminaria o polskich realistach, modernizmie i komedii oraz osobny semestralny wykład o S. Wyspiańskim)^x. W r. 1924 doc. Wollman przyjeżdża na dłuższy stypendialny pobyt do Polski, równocześnie jednak Uniwersytet stara się ściągnąć do Słowacji wykładowcę bezpośrednio z Polski w celu utworzenia "lektoratu języka i literatury polskiej". Liczy się przy tym na to, że stopniowo lektorat ten przerośnie w polonistykę jako odrębny kierunek studiów. W wyniku tych starań przyjeżdża do Słowacji w r. 1924 jako lektor dr Jerzy Pogonowski z UJ w Krakowie, który prowadzi tu ćwiczenia lektorskie przez okres kilku semestrów. Po jego wyjeździe powstaje znowu pewna próżnia, którą w dalszym ciągu wypełnia swoimi wykładami były docent, a obecnie już profesor - Wollman. W wyniku dwuletnich pertraktacji między państwowych w 1928 r. przyjeżdża do Słowacji nowy lektor z Pol-

^x Dane na podstawie materiałów archiwalnych UK.

ski: jest nim dr Władysław Bobek, w tym czasie nauczyciel gimnazjalny w Katowicach, który w r. 1935 uzyskuje stopień docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Doc. Bobek pracuje na Uniwersytecie Komeńskiego do r. 1939, ciesząc się poparciem kół rządowych o orientacji ludacko-polonofilskiej (większość jego prac jest dedykowana Sidorowi, późniejszemu ambasadorowi tzw. państwa słowackiego w Watykanie). Rozwija szeroką działalność naukowo-badawczą i popularyzatorską, skupiając uwagę na zagadnieniu wzajemnych stosunków kulturalnych polsko-słowackich i wpływach literatury polskiej na słowacką. Zajmuje się także badaniem literatury słowackiej i jest autorem jednej z pierwszych historii literatury słowackiej. Jego prace (najważniejsze z nich to: "Mickiewicz w literaturze słowackiej", Bratislava 1931; "Slovensko a Slovanstvo", Bratislava 1936; "Kapitoly o Slovanstve", Bratislava 1937; "Dzieje literatury słowackiej w zarysie", Kraków 1938) charakteryzuje solidna znajomość materiałów i odkrywość archiwalna - pod względem interpretacyjnym i metodologicznym wszakże nie można ich zaliczyć do awangardy badań humanistycznych w tej epoce.

Prowadzony przez doc. Bobka "lektorat" obejmuje również, zgodnie z założeniami wstępnymi, rozdziały z historii literatury polskiej rozpatrywane w duchu "polsko-słowackiej" i "polsko-słowiańskiej wzajemności".

Mimo iż działalność W. Bobka na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego trwa przeszło 10 lat, do planowanego otwarcia polonistyki nie dochodzi. Nadciągająca burza dziejowa, której ofiarą padł bezpośrednio również polski lektor - w r. 1939 przez hitlerowców uwięziony, a następnie zamordowany w obozie koncentracyjnym - uniemożliwiła definitywnie dalszy rozwój polonistyki na przeciąg najbliższych lat dwudziestu. Praca Władysława Bobka wydaje jednak w Słowacji bogate owoce, nie tylko w postaci szeregu książek, które dla każdego badacza spraw polsko-słowackich stanowią pozycję nie do pominięcia, ale przede wszystkim w postaci wpływu na ludzi: wychował on całe pokolenie słowackich polonofilów, ludzi, których wkład do kultury słowackiej jako polonistów - przede wszystkim tłumaczy, ale także i naukowców - jest ogromny. Spośród jego wychowanków wywodzą się znani tłumacze starszego pokolenia, jak Maria Babia-

ková-Bajová, Ladislav Jánsky, obecny redaktor naczelny Słowackiej Agencji Wydawniczej, Ján Grajciar (znany pod pseudonimem Mrázik), tłumacz polskich sztuk teatralnych i telewizyjnych, Jozef Banský, późniejszy pracownik naukowy Biblioteki Uniwersyteckiej i przez pewien okres czasu wykładowca literatury polskiej na Uniwersytecie Komeńskiego, oraz doc. Ján Sedlák, zasłużony tłumacz z literatury polskiej i wybitny jej znawca. Inni, jeśli nawet nie pracują bezpośrednio w dziedzinie literatury polskiej, jak np. dr Jozef Ambruš, swoją znajomość polszczyzny wykorzystują z wielkim pożytkiem w pracach nad literaturą słowacką i jej związkami z polską. Taki oharakter nosi np. pomnikowe wydanie przez Ambruša "Listów Ľ.Štúra".

Lista osób, które przeszły przez "szkołę Bobka", jest tu niepełna, niemniej sygnalizuje wagę zagadnienia.

W czasie II wojny światowej

W okresie II wojny światowej, mimo śmierci Władysława Bobka i mimo faktu, że Słowacja, oficjalnie rzeoz biorąc, stanowiła sprzymierzeńcze państewko Hitlera, nie doszło jednak do całkowitego wyrugowania polszczyzny z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Jest to niewątpliwa zasługa ówczesnego dziekana Wydziału Filozoficznego, prof. dra Jána Stanislava, wychowanka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, ucznia profesorów T. Lehra-Splawińskiego, J. Rozwadowskiego i K. Nitscha, oddanego przyjaciela Polski: opierał się on zwycięsko naciskom ze strony sfer rządzących, nie pozwalał usunąć z Uniwersytetu prof. Wollmana - mimo wyraźnego w tym względzie zalecenia Tuki, ówczesnego premiera rządu słowackiego, a zarazem rektora Uniwersytetu. Literatura polska jest w dalszym ciągu na FFUK, acz z zakłóceniami, wykładana.

Po II wojnie światowej

Próby odbudowania tego, co zostało zniszczone przez wojnę, przede wszystkim odnowienia lektoratu języka polskiego, zostają wkrótce po zakończeniu wojny podjęte na nowo. W latach 1947-1948 pracuje na FFUK jako lektor języka polskiego językoznawca słowacki dr Štolz. W r. 1949, po zawarciu umowy kulturalnej mię-

dzy rządem czechosłowackim i polskim, przyjeżdża do Bratysławy z Polski mgr Jerzy Ziemowit Mikołajtis, który pracuje tu do roku 1951. W czasie jego działalności, w roku akad. 1951/52 polonistyka zostaje wprowadzona na I, II i III roku studiów jako odrębny kierunek studiów. Ta nowa dyscyplina miała wtedy jednak charakter efemeryczny i po wyjeździe Mikołajtisa w r. 1951 do Polski - zanikła. W r. 1955 przyjeżdża z Polski nowy lektor - dr Zenon Sobierajski, w tym czasie adiunkt Uniwersytetu w Poznaniu, który podejmuje ćwiczenia lektorskie dla słuchaczy słowacystyki. Historię literatury polskiej, na zasadzie prac zleconych, wykłada dla zainteresowanych dr Jozef Banský, były uczeń Bobka, zasłużony bibliograf, który niestety w r. 1955 ginie w katastrofie lotniczej.

Literatura polska jest na Uniwersytecie Komeńskiego obecna również w cyklu wykładów o literaturach słowiańskich prowadzonych dla słuchaczy słowacystyki przez prof. dra Milana Pířuta, z wielkim znawstwem i sympatią traktującego szczególnie romantyków polskich. (W stulecie urodzin Mickiewicza, uroczystość obchodzone w całej Słowacji, poświęcił on polskiemu poecie cykl wykładów dla szerszej publiczności, które następnie zostały osobno opublikowane.)

Po wyjeździe dra Sobierajskiego w 1956 r. do Polski miejsce zagranicznego lektora na UK w Bratysławie obejmuje absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego mgr Halina Janaszek-Ivaničková.

Założenie polonistyki

W rok po objęciu przez H.Ivaničkovą placówki lektora polskiego języka i literatury, tj. w r. 1957, zostaje na Uniwersytecie Komeńskiego, po raz pierwszy w jego historii, otwarta polonistyka jako odrębny kierunek czteroletnich studiów uniwersyteckich. Z polecenia ówczesnego kierownika Katedry Słowackiego Języka i Literatury, akademika Mráza, H.Ivaničková opracowuje szczegółowy program tych studiów, korzystając przy tym w dużej mierze z doświadczeń polonistyki praskiej i uwzględniając w tym programie dwa podstawowe fakty: 1) że na studia te przyjmowani są maturzyści z zerową znajomością języka i kultury polskiej, 2) że system studiów uniwersyteckich typu humanistycznego w Czechosłowacji różni się od sy-

stemu tego typu studiów w Polsce. Zasadnicza różnica polega na dwukierunkowości studiów: studiuje się równocześnie dwie filologie obce lub też filologię w połączeniu z jakimś innym przedmiotem (np. historią, archeologią itp.), np. filologię słowacką i romańską albo rosyjską i polską, słowacką i polską, lub też bibliotekoznawstwo i filologię polską, przy czym jeden z tych kierunków jest główny, tzn. trwa pięć lat, drugi jest natomiast kierunkiem tzw. ubocznym, trwa tylko cztery lata i nie wymaga pisania pracy dyplomowej. Polonistyka została usytuowana na pozycjach kierunku ubocznego, z tym, że zdolniejszym studentom przyznawało się i przyznaje nadal, na prawach wyjątku, prawo pisania prac dyplomowych. Na tej zasadzie powstało i zostało obronionych wiele prac zarówno o charakterze porównawczym, np.: o problematyce polskiej w czasopiśmie słowackich okresu romantyzmu, o awangardowym teatrze polskim w Słowacji czy o recepcji literatury polskiej w Słowacji w latach 1945-1956 (ostatnia z wymienionych prac zyskała w 1971 r. II nagrodę w ogólnoczechosłowackim konkursie na najlepszą pracę naukową studencką), jak czysto polonistycznych, m.in.: o Tuwimie, Mroźku, Brandysie i innych. Niemniej jednak w dalszym ciągu, formalnie rzecz biorąc, polonistyka słowacka pozostaje ubocznym kierunkiem studiów uniwersyteckich. Będzie to niewątpliwie wymagało zmiany w przyszłości ze względu na zacieśniające się kontakty państw socjalistycznych i związane z tym procesem wzrastające zapotrzebowanie na wykwalifikowaną kadrę polonistyczną.

Zajęcia uniwersyteckie

Na tak zorganizowanej polonistyce, dysponującej, stosownie do obowiązującego programu studium ubocznego, 12 godzinami wykładów, seminariów i ćwiczeń tygodniowo, w ciągu ośmiu semestrów, wprowadzone zostały zajęcia następujące:

ćwiczenia lektorskie (przeciętnie 4 godziny tygodniowo); dwusemestralny wykład z historii Polski (zamieniony następnie na 3-godzinny "Wstęp do historii i kultury Polski", trwający przez jeden semestr); 8-semestralny wykład z gramatyki polskiej i odpowiadające mu seminaaria; 8-semestralny wykład i 8-semestralne seminaaria z historii literatury polskiej od czasów najdawniejszych po współczesność włącznie; 2-semestralne seminaarium przedkładowe; 1-semestralny wykład z teorii literatury polskiej; kil-

kusemestralny wykład z historii wzajemnych stosunków literackich słowacko-polskich; 2-semestralny wykład monograficzny z literatury polskiej; seminarium dyplomowe z języka lub literatury polskiej.

Skład osób wykładających poszczególne przedmioty zmieniał się w miarę upływu lat. I tak np. historię literatury staropolskiej oraz stosunki literackie słowacko-polskie wykładał w latach 1957-1965 dr Pavol Bunčák; 2-semestralny wykład z historii Polski prowadzili kolejno: dr Matúš Kučera i dr Milan Matula; po r. 1965, z okazji utworzenia odrębnej Katedry Sławistyki, w skład której weszła również polonistka (obok powołanych w tym czasie do życia bułgarystyki i serbochorwatystyki) prowadzenie tych zajęć przejęła dr Anna Laťáková, która dwa lata spędziła w Polsce na studiach z ramienia UNESCO; zajęcia te (tzn. historię literatury staropolskiej, wstęp do historii i kultury Polski oraz historię wzajemnych stosunków polsko-słowackich) prowadzi ona po dzień dzisiejszy. Nie uległa natomiast zmianie od r. 1957 obsada następujących przedmiotów: wykłady i seminaria z gramatyki języka polskiego, które prowadzi od początku po chwilę obecną dr Buffa, pracownik Słowackiej Akademii Nauk (przed kilkoma laty habilitował się na UK); tak samo cykl wykładów z historii literatury polskiej od oświecenia po współczesność i odpowiadające im seminaria, jak również wykłady monograficzne, ćwiczenia lektorskie i seminaria przekładowe prowadzi bez zmian H. Ivaničková (od r. 1965 adiunkt na Katedrze Sławistyki); kieruje ona również pracami rocznikowymi i dyplomowymi oraz opiekuje się Kołem Naukowym Polonistów, które w ostatnich latach przekształciło się w Koło Miłośników Kultury Polskiej, rozwijające działalność zarówno na Wydziale Filozoficznym UK, jak przy Ośrodku Kultury Polskiej w Bratysławie.

Niezależnie od przedmiotów wymienionych wyżej, w programie studium polonistycznego, studenci polonistyki słuchają wykładów o charakterze ogólnosławistycznym, w ramach których zapoznają się także z zagadnieniami z zakresu historii języka polskiego - mam tu na myśli przede wszystkim wykład prof. dra Jána Stanislava DrSc., poświęcony zagadnieniom historii języków słowiańskich, oraz "Wstęp do językoznawstwa", prowadzony przez kierownika Katedry Sławistyki, prof. dra Šimona Ondruša CSc.

Budowanie polonistyki

Polonistyka powstaje w Słowacji w atmosferze, którą wytwarza żywa tu stara tradycja polonofilska. Równocześnie jednak musi się ona wyzbyć obciążeń zarówno metodologicznych, jak ideologicznych, wpływających z takiego, a nie innego, uwarunkowania tej tradycji. Część z nich udaje się przewyciężyć bez trudu, nie udaje się jednak oalkowicie wyrugować głęboko zakorzonego przekonania, że polonistyka winna być funkcją słowacystyki, innymi słowy, że ma ona sens o tyle tylko, o ile pokazuje związek i powinowactwa z kulturą słowaoką, nie ma go natomiast jako "wiedza sama w sobie", tj. po prostu wiedza o Polsce, jej kulturze i literaturze i o usytuowaniu Polski w obozie narodów socjalistycznych. Tego rodzaju poglądy, pokutujące w Słowacji po dzień dzisiejszy, są źródłem wielu trudności, m.in. wydawniczych, np. jeśli chodzi o wydawanie w Słowacji monografii wybitnych postaci kultury polskiej czy przeglądów dziejów literatury polskiej, których nieobecność w Słowacji jest uderzająca.

Innym problemem, który należało rozwiązać, było budowanie podstaw przedmiotu od strony jego bazy podręcznikowej. W tym zakresie odnotować można następujące osiągnięcia: Buffa razem z Ivaničkovą i kolektywem wydali pierwszy w Słowacji "Slovensko-pol'sky a pol'sko-slovenský vreckový slovník", Bratislava 1962, oraz opracowali również pierwszy w Słowacji podręcznik do nauki języka polskiego, pt. "Učebnica pol'stiny pre samoučenie", Bratislava 1968. Buffa ponadto opublikował dwutomowy skrypt poświęcony gramatyce języka polskiego, a Ivaničková - dwie antologie tekstów literackich służące do studiów filologicznych nad epokami Młodej Polski i Dwudziestolecia Międzywojennego oraz Oświecenia i Preromantyzmu.

Niewątpliwym niedostatkiem jest brak po dzień dzisiejszy przynajmniej średnich rozmiarów słownika polsko-słowackiego i słowacko-polskiego, brak szczególnie paradoksalny w kraju, który może poszczycić się tak wielką liczbą tłumaczeń z języka polskiego, jak Słowacja. Przyczyny tkwią w dużej mierze również w trudnościach wydawniczych, które jednak - jak należy się spodziewać - są już na drodze do przewyciężenia: zawarta w grudniu ub. roku umowa międzypaństwowa między ministerstwami szkolnictwa wyższego PRL i Słowackiej Republiki Socjalistycznej prze-

widuje w roku bieżącym przystąpienie do prac nad przygotowaniem, a następnie wydaniem we wzajemnej kooperacji, dużego słownika polsko-słowackiego i słowacko-polskiego.

Praca naukowa i popularnonaukowa

Praca naukowa i popularnonaukowa pracowników polonistyki w zakresie literatury polskiej rozwijała się w dwu kierunkach:

1) badań nad historią literatury polskiej jako takiej i popularyzacją ich wyników w Słowacji

2) badań komparatystycznych.

H.Ivaničková zajmowała się, i zajmuje nadal, badaniem modeli inteligenta w literaturze przede wszystkim polskiej, ale także czeskiej i słowackiej. W r. 1967 obroniła ona w Instytucie Badań Literackich w Warszawie pracę doktorską (tj. wedle nomenklatury czechosłowackiej - kandydacką) pt. "Problem inteligenta w twórczości Stefana Żeromskiego". Promotorem pracy był prof.dr Stefan Żółkiewski, recenzentami: prof.dr Henryk Markiewicz (UJ) i prof.dr Artur Hutnikiewicz (UMK). W formie skróconej praca ta ukazała się w Polsce w wydaniu książkowym pt. "Świat jako zadanie inteligencji. Studium o Stefanie Żeromskim", Warszawa 1971. W maju 1973 r. H.Ivaničková obroniła na Uniwersytecie Komeńskiego pracę habilitacyjną pt. "Dwa modele inteligenta w polskiej prozie na przełomie XIX i XX wieku", której recenzentami byli: prof.dr Milan Píšut DrSc., profesor Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, oraz prof.dr Karel Krejčí DrSc., członek-korespondent Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze, doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego. Praca dotyczy dwóch przeciwstawnych modeli inteligenckich w literaturze Młodej Polski: zaangażowanego i l'art pour l'artystowskiego. Te monografie Ivaničkovéj, wspólnie z uprzednio wydaną jej książką o Karolu Čapku i przygotowywaną obecnie monografią o pisarzu słowackim - Ludovície Štúrce, tworzyć mają, w zamierzeniu autorki, sui generis "naukową trylogię inteligencką" poświęconą zagadnieniu inteligencji w literaturze polskiej, czeskiej i słowackiej.

H.Ivaničková jest ponadto autorką kilkunastu artykułów naukowych z tego zakresu, publikowanych w Polsce, Czechosłowacji i Francji oraz ok. 100 prac różnego pokroju poświęconych literaturze polskiej, a publikowanych przeważnie w Słowacji. Część

nich ukazała się w formie posłowi do słowackich przekładów z literatury polskiej (m.in. do utworów Dąbrowskiej, Dygata, Brandysa, Dowgielewiczowej, Krzysztonia, Krasickiego, Konopnickiej, Kuncewiczowej, Prusa, Orzeszkowej, Sienkiewicza, Żeromskiego).

A. Laťáková zajmuje się przede wszystkim zagadnieniami porównawczymi słowacko- i czesko-polskimi. Jest m.in. autorką pracy o związkach Zdenka Nejedlego ze Słowacją. Zajmuje się badaniem spuścizny naukowej Władysława Bobka. Pisze pracę doktorską na UJ w Krakowie pt. "Działalność Edmunda Chojeckiego od 1853 roku. Szkic portretu historycznoliterackiego, ze szczególnym uwzględnieniem spraw słowiańskich", której promotorem jest doc. dr hab. Julian Maślanka. Opublikowała z tego zakresu następujące artykuły: "Edmund Chojecki o dziele Pavla Jozefa Šafaríka a slovanskej problematike v časopise »La Revue Indépendante« 1847" oraz "Władysław Bobek a slovenská literatúra". Ponadto w październiku 1972 r. wygłosiła na posiedzeniu Komisji Słowianoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie odczyt pt. "J.V. Frič o Edmunde Chojeckim".

Osiągnięte wyniki w zakresie kształcenia kadry polonistycznej w Słowacji

Do niewątpliwych sukcesów należy osiągnięcie relatywnie dobrego poziomu przygotowania studentów, czego świadectwem są zarówno wyniki tzw. końcowych egzaminów państwowych (w Czechosłowacji obejmują one całokształt wiadomości zyskanych w ciągu studiów), jak poziom prac dyplomowych, pozauniwersytecka działalność studentów^{xx} oraz miejsce, jakie, po ukończeniu studiów, zajmują oni w życiu społeczno-kulturalnym Słowacji. Liczba dotychczasowych absolwentów polonistyki wynosi zaledwie około

^{xx} Mam na myśli działalność Koła Miłośników Kultury Polskiej, rozwijaną m.in. na terenie Ośrodka Kultury Polskiej w Bratysławie. W latach 1972-1973 zorganizowało ono cykl wieczorów literackich przeznaczonych dla szerszej publiczności, które spotkały się z życzliwą oceną prasy słowackiej. Były to wieczory poezji Norwida, Broniewskiego, wieczór współczesnej polskiej poezji miłosnej, w przekładach własnych studentów IV roku polonistyki, oraz wieczór poezji K.K. Baczyńskiego, również w ich przekładach.

25 osób^{xxx}, ale ich wkład w kulturę słowaacką jest widoczny. Przede wszystkim uzyskanie pierwszych dyplomów polonistycznych przez absolwentów Wydziału Filozoficznego UK umożliwiło Słowackiej Akademii Nauk uruchomienie w 1962 r. Sekcji Polonistycznej, działającej w ramach Instytutu Literatury Światowej. Filarem nowo założonej Sekcji stał się nasz absolwent Jozef Hvišč, obecnie już autor cennych prac o literaturze polskiej. Rozwój polonistyki słowaackiej w Słowackiej Akademii Nauk stanowi już odrębny rozdział jej dziejów, gdyż, zgodnie z urzędowo zatwierdzonym podziałem kompetencji w Słowacji między Uniwersytetem a Akademią, tej ostatniej przypada w udziale zaszczytna rola organizatora konferencji i sympozjów naukowych. W ramach tak pojętych zadań Sekcja Polonistyczna w Akademii Nauk, w której skład wchodzi, obok wspomnianego dra Hvišča, również absolwent Uniwersytetu Karola IV w Pradze dr Pavol Wincera, a od niedawna - także absolwentka bratysławskiej polonistyki - Marta Pančíková, zorganizowała w 1967 r. w Smolenicach pod Bratysławą międzynarodową konferencję poświęconą wzajemnym stosunkom literackim polsko-słowackim i słowaacko-polskim, z licznym udziałem gości z Polski. Konferencja ta odegrała istotną rolę w zakresie aktywizacji naukowej słowaackiego środowiska polonistycznego oraz w zakresie wymiany poglądów naukowych między Słowacją i Polską.

Polonistyka rozwijana w ramach Słowackiej Akademii Nauk podejmuje przede wszystkim badania o charakterze komparatystycznym, słowaacko-polskim. Taki charakter mają również prace kandydackie jej pracowników: dra Hvišča, "Epické druhy v slovenskom a poľskom romantizme", i dra Wincera, "Poľská básnioká avantgarda v porovnaní s českou a slovenskou". Obydwaj ci pracownicy są również autorami licznych prac o charakterze popularnonaukowym poświęconych literaturze polskiej.

Nasi absolwenci zasilili również wydawnictwa słowaackie. Tworzą oni pierwszą w Słowacji kadrę polonistów o systematycznym przygotowaniu uniwersyteckim, które umożliwiło im m.in. podjęcie zaraz po ukończeniu studiów trudnych prac przekładowych z

^{xxx} Kandydaci na studia polonistyczne przyjmowani byli co 3-4 lata w ograniczonej liczbie 4-7 osób; dopiero w bieżącym roku akademickim przyjęto ich po raz pierwszy 13.

dziedziny nauk społecznych (Chorvatová i Varsíková; tej ostatniej zawdzięczamy przetłumaczenie na język słowacki ponad 1000 stron liczących "Dziejów filozofii" J. Legowicza). Ich wkład nie ogranicza się jednak tylko do przekładów - są dobrymi doradcami w swoich wydawnictwach, propagują w nich polską literaturę współczesną, tłumaczą jej najwybitniejsze utwory (Gerbec, Vlachovská), propagują ją także w środkach masowego przekazu (np. w telewizji - Sonja Poljaková). Są obecni również w innych ważnych placówkach naukowych i oświatowych Słowacji, np. w Matici Slovenskej, gdzie opracowują bibliografię przekładów z literatury polskiej na język słowacki (Bartalská), zajmują się badaniem związków kulturalnych polsko-słowackich w przeszłości (A. Maruňaková - kierownik Archiwum Literackiego) itp.

Współpraca uniwersyteckiej polonistyki słowackiej
z zagranicznymi ośrodkami naukowymi

Katedra Sławistyki i Indoeuropeistyki FFUK, w skład której wchodzi polonistyka, utrzymuje żywe kontakty z Polską, głównie z dwoma ośrodkami uniwersyteckimi: Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie i Uniwersytetem Warszawskim (obydwa objęte są umową o wzajemnej współpracy polsko-słowackiej). Z pierwszym z wymienionych ośrodków, tj. Uniwersytetem Jagiellońskim, w ramach tej umowy wymienia pobyty naukowe pracowników (w ostatnich latach w Krakowie gościli kolejno z Uniwersytetu Komeńskiego: dr Laťaková, prof. dr Ondruš, dr Ivaničková i ponownie dr Laťaková; z Krakowa zaś do Bratysławy przybyli doc. Bubak i mgr Miodunka). Z Uniwersytetem Warszawskim kontakty dotyczą przede wszystkim wymiany książek, w które ze strony polskiej zaopatruje Bratysławę "Polonioum", oraz udziału naszych asystentów i studentów w letnich kursach języka polskiego w Warszawie. Z obydwoma uniwersytetami rozwijana jest wymiana bezdewizowa studentów. Na dłuższe pobyty stypendyjne studenci polonistyki bratysławskiej wysyłani są przede wszystkim do Krakowa.

Katedra Sławistyki utrzymuje również kontakty z Katedrą Sławistyki Uniwersytetu im. Szewczenki w Kijowie, nawiązane w imieniu Katedry, w czasie dwutygodniowego pobytu w 1969 r. na zaprzyjaźnionym uniwersytecie, przez H. Ivaničkovą.

Katedra bierze udział w konferencjach i kongresach organizowanych w Polsce. W r. 1970 dr Laťáková i dr Ivaničková wystąpiły z referatami na międzynarodowej konferencji poświęconej polsko-słowackim stosunkom kulturalnym, zorganizowanej przez PAN w Krakowie. W 1973 r. H. Ivaničková uczestniczyła w VII Międzynarodowym Kongresie Słowistów w Warszawie, gdzie wygłosiła referat nt. "Twórczość S. Przybyszewskiego a problemy współczesnego świata". H. Ivaničková współpracuje ponadto z IBL i Zakładem Słowianoznawstwa PAN w Warszawie, biorąc udział w organizowanych przez te ośrodki konferencjach naukowych i partycypanyjąc w ich publikacjach zbiorowych (w r. 1970 - udział w konferencji PAN poświęconej twórczości K. Čapka i w II Światowym Kongresie Tłumaczy w Warszawie, a także we wspomnianej już międzynarodowej konferencji krakowskiej PAN, w r. 1972 - w konferencji IBL poświęconej W. Broniewskiemu). Jest także członkiem L'Association Internationale de Littérature Comparée. Uczestniczyła w dwu kolejnych kongresach światowych Asocjacji: w r. 1970 w Bordeaux (referat: "Deux modèles d'intellectuel au tournant du XIXe et XXe siècle") i w r. 1973 w Montréal-Ottawa (referat: "Contribution de l'anthropologie culturelle aux études comparatives dans les pays slaves").

Zadania i perspektywy

Jak widać z tego pobieżnego przeglądu, polonistyka słowacka rozwija się w ścisłym związku i współpracy z polonistyką i sławistyką polską i nie bez związków z komparatystyką światową. Rozwój ten jest w zasadzie pomyślny, acz nie brak przeszkód i trudności wynikających z faktu małej liczby pracowników, małej liczby studentów, ograniczonych możliwości publikacyjnych (zwłaszcza jeśli chodzi o większe prace typu monograficznego) i - last but not least - jej statusu jako tzw. przedmiotu drugiego. Jak się wydaje, jej przyszły rozwój winien iść w kierunku:

1) utrzymania dotychczasowego kierunku badań i kontaktów naukowych,

2) zmiany statusu uniwersyteckiego, tzn. utworzenia polonistyki jako g ł ó w n e g o kierunku studiów,

3) opracowania i wydania w Słowacji historii literatury polskiej z uwzględnieniem jej związków z literaturą słowacką,

4) podjęcia i realizowania długofalowych prac nad wydaniem dużego słownika przekładowego polsko-słowackiego.

Dr hab. Halina Ivaničková

POLONISTYKA W NIEMIECKIEJ REPUBLICE DEMOKRATYCZNEJ

Centralny Instytut Historii Literatury Akademii Nauk NRD

Od czasu reorganizacji Akademii w r. 1969 działy Językoznawczy i Historycznoliteracki byłego Instytutu Sławistyki podporządkowane są odpowiednio bądź Centralnemu Instytutowi Językoznawstwa, bądź Centralnemu Instytutowi Historii Literatury. W tym ostatnim badania z zakresu sławistyki prowadzone są przez 25 sławistów, z których większość (17) skupia się wokół określonego zespołu problemowego. W obrębie każdego zespołu praca zorganizowana jest w grupach badawczych; obok grup zajmujących się literaturą rosyjską i radziecką istnieje grupa pracująca nad literaturami innych europejskich krajów socjalistycznych, w zasadzie zorientowana na wiek XX. W tych ramach organizacyjnych problemy literatury polskiej opracowuje dwóch polonistów: dr Eberhard Dieckmann i dr Heinrich Olschowsky. Od lutego 1974 r. współpracuje z nimi jako trzeci polonista mgr Dietrich Scholze, absolwent Uniwersytetu Humboldta.

W latach 1971-1973 została przygotowana praca zespołowa: "Linie rozwojowe socjalistycznego obrazu człowieka w literaturach wschodnioeuropejskich", przewidziana do publikacji w roku 1975. Omawia ona kształtowanie się literatury lewicowej w okresie 1918-1945 jako mniej lub więcej samodzielnego prądu w ramach ogólnego procesu literackiego i zawiera - m.in. - trzy studia dotyczące literatury polskiej:

H.Olschowsky - Revolutionäre Poesie zwischen Tradition und Alltag. 20er und 30er Jahre. (Poezja rewolucyjna pomiędzy tradycją a dniem powszednim. Lata dwudzieste i trzydzieste)